

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Tractatus theologicus - Cod. Ettenheim-Münster 222

[s.l.], 1714-1715

Articulus I. De conscia secundum se recta, [...]

[urn:nbn:de:bsz:31-120314](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-120314)

Quaestiones Inica.

DE Conscientia in genere et specie.

Totam de conscientia in unica quaestione, in quatuor articulis, quibus uterque 4. scilicet numerat diu. iam distinguimus, quoniam de conscientia in genere et specie in principio, rem autem totam sic ordinabimus, ut in 1. articulo de conscientia secundum se, item recta, erronea, plena et dubia, in altero vero de conscientia perplexa et proli tractare intendamus. artic. 1. de conscientia secundum se recta, erronea plena et dubia. artic. 2. de conscientia perplexa

Articulus I.

De conscientia secundum se recta, erronea perplexa, atque dubia.

Sec. I.

De conscientia secundum se.

Conscientia, quae, ut ait Ciceronem, nihil notat et obsequatur. 392. rig et, quoniam ea nemo caret si hoc est, nemo non videt

ficatq' n' e' nec h' , q' oes p'ntes q' p'nt ita q'uite
definiunt. Ex. l. Bernardo coris scia sex Terbul.
naalis Tabula in q' legit unq' q'z opp' sunt; Ex Da-
masiano lex int' q' dicitur vlti; Ex Origine
sq' corrector et a'is Pedagogg; Ex Basilio.
et Chrysothomo naale iudicatoriu' et v' p'nti fi-
delipim; ab alijs alit' ap'ellat; magis scholaf-
ticè In a' v'nt' d'fir solet; act' int' p'ra-
cti' exantiaas hanc l. illa' actioe' ee honesta'
l. n' honesta'; q'cia em ex suo ethymo dicit;
q'z unig' ut' alio' scia; eo q' d' scia p'ra-
cti' s' e' applicas scia ad opp' ut' docet. Mo-
i: 2: q: 19. a. 5. q'om am applicas fil' q' mda' q'li-
fiois; et q'libet ac p'romissa ut' dicit in l'ca
sunt act' e'igdm p'ra; ideo q'cia e' act' int'ly
n' q'dm int'ly p'raclat'io; s' int'ly p'raclat'io
n' s'nt ad p'la' q'ioe' et p'raclat'ioem ordina'
s' ad p'raclat'ioem et p'raclat'ioem; et ideo exantiaat
hanc l. illa' actioem ee honesta' l. in honesta'.

393. Notum de q'iddite q'cia dicitur et q'ndo dicitur
Odicenda' e' : 1. igit' et p'raclat'ioem dicitur
q'cia in vera' et falsam; vera' e' illa; q' p'ra-
clat'ioem vera' q'formis e'; et id facere p'raclat'
ad q' p'raclat'ioem nos obligant; aut id omittere;
q' ne fiat p'raclat'ioem v'ntat'.

Quia falsa quae etiam erronea dicitur à Fran. Gemel
 in sua Ethica moral. Traic. 1. c. 2. §. 15. dicitur
 quod sit quaedam interior apparens lux, quae nos ad agenda
 ea quae prohibita sunt inducit, offendens et persuadens
 ea non esse prohibita: dicitur illa quia erronea
 quae dicitur sciendum aut omittendum aliquid quod
 est ubi revera sciendum aut omittendum non est.
 Dicitur quia aliter in certa problem, du-
 bia, et suspensiva; quia certa dicitur, quae dicta-
 men suum ab eo, in formidine oppositi format,
 nec in re quod errat, adeoque tum vera tum erro-
 nea quia est ea certa. problem, quae etiam
 opinativa dicitur, quae iudicium et dictamen quidem
 de aliquo format, sed non sine formidine de ve-
 ritate oppositi; de via dicitur, quae de neutri parti
 adheret fluctuat in utramque suspensa iudicio
 utroque quia hic et nunc agenda sunt aut omittenda:
 quia dubia quaedam suspensiva potius dicenda est
 quam dubia, si nimis in alterutra parte magis
 inclinatur, nec tamen adhuc plene spontanea, inclinatio
 namque huiusmodi suspensiva dicitur. quia denique sus-
 pensiva est appetitus ex levibus rationibus quae non potest
 facere opinionem problem, orta, quae quis credit suspi-
 cas, dubitat, et aliquid ea utrum, quod dicitur. Ad
 quia erroneam aut falsam reduci etiam solet

q̄s̄ia plena q̄a describi p̄t. Iudicium in illis
plene infirmis q̄a q̄s̄ia aut v̄no q̄d agendum
ignorat aut utrumq̄ extremum malum et p̄t̄m
p̄s̄icaz.

397. Alia it̄m divisioe q̄s̄ia dividit̄ in spectivam
et practicam, q̄s̄ia spectiva ea dicit̄, q̄a in
q̄uni tantum dicit̄ q̄d p̄t̄ faciendum, q̄d omitten-
du. V.g. dieb̄ v̄neris et sabb̄. ee abstinendum
à carne aliis vero dieb̄ n̄ ee abstinendum,
dieb̄ festivis ee audiendum sacru, n̄ item
n̄ festivis. Practica q̄s̄ia em e, q̄a n̄ tantum
dicit̄ in q̄uni q̄d p̄t̄ faciendum aut omittendum,
p̄t̄ q̄d hic et nunc p̄t̄o in his et his circumst̄is
q̄stitudo faciendum aut omittendum p̄t̄ v.g. an si
q̄s̄ graviter infirmus p̄t̄ obligat̄ in quadra-
gesima aut dieb̄ prohibitis abstinere à car-
ne, audire missas p̄ et p̄m hoc intelligendu e
illud axioma sequit̄, aliqua spectivè prohi-
bita p̄t̄, q̄a practicè licent: vult em dicere
q̄ aliqua in genere et p̄m se q̄siderata n̄ licent,
q̄a t̄n licent certa q̄ada circumst̄a geniente. Ex
hoc et̄m colligit̄, q̄d q̄s̄ia practica et n̄ spectiva
p̄t̄ proxima regula moru, ut em actioes n̄a sint
in individuis d̄t̄natae, certas p̄ se sunt involvant̄ ut-

unmissan, qz attentz intell' ne ad mores indi-
 cin' auerere. dt, et ideo eas à g'ficia practica
 regulari dre palam e: hanc go g'ficiam q' singulas spes
 hac sed: breuiter explicatas in deuersu' huius dispu-
 tationis examinabim'z, ut puta aobis h'c à p'ceden-
 tis mala' g'ficiam, qm ad hoc inspit. motu. li: 2.
 c. 8. de g'ficia errante describit, q' sit violata
 legis, et recta. ratio. dicitur q'ada cogitatio
 et motus. q' inspicit hoi' visis, q'ndiu ille, nisi
 nec fraude extingit, extingem'. sect: 2. De
 g'ficia recta erronea ac p'plexa q'ndo à q'ndo unum
 in licitum sit operari.

SECT II.

De conscientia recta, erronea ac p'plexa
 quomodo et quando licitum sit
 cum iisdem operari?

De g'ficia vera seu recta multa dicenda ut verius
 q' propter ea in p'prio breuiter sui expeditio g'ficiam 3. p.
 vera, recta et certa l. e' g'fulens t'ntm, l. d' de
 ma' p'cepti, si e' g'fulens t'ntm nulla parit
 obligacionem, adeoq' pot' agi q' g'fulit l. n' agi, n' t'nt
 h'c pot' g'ficia vera et certa' t'ntm g'fulente
 t'ntm g'fium agi. f'nt' Res i. e' q' ma' ma'
 g'ficiam in noa e' p'cepta, eo ipso q' t'ntm sit

maā q̄sūtū, q̄ am in nra ē potesse, illud facere
possum, aut n̄ facere s̄dm q̄ ait ap̄ly 1. cor: 7. his
verbis: q̄ statuit in corde suo s̄m̄q̄ n̄ hns necessitē
potestem, am hns suo. vltis, et hoc indicabit in cor-
de suo serare virgine sua bene fuit et q̄ n̄ iun-
git meliū fuit p̄ q̄stat em q̄ vita calibe' agre
Et maā q̄sūtū n̄ p̄cepti. Altera vero pars sua
de ex eo q̄d q̄sūtū nra cetera sūt regla nra' actiōnū,
ut ei possit q̄traire n̄ liceat in illis re. de tributa
sūt p̄xima sua. regla. p̄trea palam q̄d actiō eiq̄;
n̄ est ex s̄ q̄tra q̄sūtū, et q̄dm rectam et certā, atq̄
agere q̄tra q̄sūtū recta' et certa' p̄tm ē s̄dm illud ap̄ly
Rom: 14. oe q̄d ē' ex fide s̄id ē' q̄sūtū. p̄tm ē' nego-
stiat, q̄d t̄tm est q̄tra actiō in maā q̄sūtū nra' nra'
q̄sūtū t̄tm ē' ad q̄tra boria ut s̄at l̄n' fiat in nro
casu, n̄ am ad q̄tra et hoc s̄id ē' eiq̄ q̄tra nra' nra'
ine multū q̄tra necessitō aliud ē' bonū, aliud malū,
malū t̄n agere nra' licet.

396. Quod si vero q̄sūtū recta' et certa' in maā p̄cepti
sūt, et n̄ t̄tm q̄sūtū, bene unq̄q̄s s̄q̄i iudicium
et dictamen suo q̄sūtū; r̄uo claret q̄ia q̄sūtū
ē' p̄xima regla h̄nū actiōnū, atq̄ agere t̄n q̄tra
ad regla' p̄xima h̄nū actiōnū malū ē' et p̄tm.
s̄dm q̄d patet ex dictis, et magis patet ex di-
cendis: p̄o p̄. s̄o h̄nū s̄o nota s̄o. Maior diffi-
cultas ē' de q̄sūtū erronea et p̄trea, ut s̄id s̄id
q̄sūtū s̄id p̄tm s̄dm dictamen t̄n agere p̄tm, aut non!

e' an q'ia erronea. ex dictis acty raris seu intely
 practici, pro qo prescribit aliqd ee bonu, aut vi et rae
 praecipi faciendum, uim ta malum fit, aut saltem cu
 actu et imperatu n' fit, aut qo e' q'ratio prescribit
 aliqd ee malum aut vi et rae. praecipi omittendum,
 cum ta bonu' fit aut nulla lege. inruidibet, veluti si
 qis p'bet ee. mentianu' aut ferendu' ad vita' alt'ong
 seruanda' p' Oriq' igit' q'ia erronea. ex errore, er-
 ror am ex ignoraa, q'a. cu' s'm dicta. inuincibilis
 ee p'it aut inuincibilis, talis etm e' error, et exi-
 g'enti ipsa. q'q' q'ia ee p'it. l. inuiciblt' l. inuiciblt'
 erronea, de utraq' d'ctis assercionib' hoc l'ic. dicem'.
 S'p'it. l. Agere q'tra q'iam practica inuincibilit' 397
 errantem p'it e', adeoq' unq'q'p' tenet n' statm sequi
 q'ia' veram p'itm erroneam. si inuincibilit' talis
 p'it. ita ut l. De: hic q. 1. q. a. 5. tu in argento p' q'tra
 ubi ait: si q'tra. sicut in l. dictum e', q'ia nihil aliud
 e' q'm applicao scia' ad aliquem actum, scia' am in
 rae e' i' vltas qo discordans a rae. errante, e'
 q'tra q'iam, p'is talis vltas e' mala, dicit' em Rom.
 14. ce. d' n' d' ea fide p'it e', id e' oc q' e' q'tra q'ia
 entiam. qo vltas discordans a rae errante e' mala;
 sed in fine. O ubi iteru' ait: Unde dicendu' q' s'm p'it
 ois vltas discordans a rae. sive vltas p'it errante
 p'it malu' e'. Sentiant oes s'p'e h'lyi q'tra q'iam
 relator in glossa in c. res. 28. q. 1. Volentes n' ee p'it
 id n' agere, q' q'ia errans p'it et monet. si alia
 p'it cap'it n' p'it.

397.

Pr. Ap. à rae. agere. qtra prima ryla moru
proccientem qd hic et non faciendum s' aut
omittenda; e' diffrente agere ad rylas moru ut
patet, atq; diffrente agere ad rylas moru malum.
E' et p'ctm, ut supra dictu' e'. qo etm agere qtra
prima agendoru' ryla mala e' et p'ctm; sub.
atq; prima agendu' ryla e' practica cuiusq;
q'cia tu' recta tum invinciblt' inventa et durans:
qo agere tu' qtra q'cia' rectam tu' qtra invinci-
bilitate errante' malu' e' et p'ctm; et p'ctm; qd
qo solo adversu' offendunt, sed et tu' ex autoritate
S. D. S. qo supra relatu' p'p'ct' aut. qd ois vltas
dis. odans à rae. p'oe recta p'oe errante, s' qtra
q'cia' et mala, qd oem' n' est, nisi tum vera tum
errans q'cia' si invinciblt' erit, et cet' prima
agendoru' ryla. Quado etm e' q'cia' sicut ignorans
invinciblt' s' m' supra dicta excuset à p'cto, ita
q'cia' ex ignorans invinciblt' excuset à p'cto p'oin-
te in q' agere sicut et supra q'cia' recta, in qo q'cia'
recta s' prima nra agendu' ryla, s' s'lt' et m'
dici d' de q'cia' invinciblt' et malo tum
errante s'lt' tu' rectu' q'cto recte. qo d' q'
q' agere qtra q'cia' practica' invinciblt' p'ctue'.

Et hoc n. sola tenet quavis, sicut in J. Ca. variis
 locis, pro certo d. ff. uti in C. ves. 28. q. 1. c. p. has
 2. de simonia, C. g. quonia omne de prescriptioibz,
 Ita etiam profertur oes s. Patres qui plus ma
 meminunt h. 30. et plura dicere, sufficere foret.

As. 2. agere ex vinculo errante et ignorante ^{399.}
 officii mali est et peccatum, adeoque, si error officii est
 vinculis velas nec licite potest agere nec agere,
 sed tenet errorem deponere, et sic ad morale
 iudicium accedere. et oia in l. d. loc. cit. a. 6. in
 sign. p. tradente: p. q. tra. Illas occidit huius
 quod erat mala, p. q. quod dabant rari errant.
 ipsorum, sicut illud Joan. 10. Venit hora, et ois qui
 interficit ois, arbitretur officium se profectum.
 DEO: q. velas quod dant rari erranti s. intellige
 vinculis, de hoc em errore legi, l. d. p. p.
 ce mala. Idem l. d. in O. 10. m. ar. l. f. d. i. t.
 si igitur rari l. officii erret errore velas l. directe
 l. p. negligentia fia est error circa id, q.
 quis scire tenet, tunc talis error rariis est
 l. officii n. excusat, qm velas quod dant rari l.
 officii sic errant, sicut mala. en oraculo veritatis
 Angelicum. et idipsum a rari probari varie
 et quidem.

Quod est. Quia sicut supra dicta ignorantia vincibilis non excusat à peccato actu in tali ignorantia facti, nisi depositio errore ad morale iudicium intell. auct. dat, atque ipsa vincibiliter erronea talis est ex ignorantia vincibilis: ergo similiter ipsa vincibiliter erronea non excusat à peccato, nisi depositio errore intell. ad morale iudicium auct. dat. hoc est ratio illius loci in C.

Quod est. agere volente ut volito pendere periculo est peccatum ut oes Pres dicunt, et secundum scripturam quae amat periculum peribit in illo, atque agere ex vincibiliter ignorante et errante ipsa errore non depositio, aut etiam non agere, et agere non agere volente ut volito pendere periculo: ergo agere quicquid mali est et peccatum. M. et m. eadem est, m. in sic explicat: talis quidem operans ex ignorantia vincibiliter erronea id quod agit aut non agit, agit aut non agit volente ut patet, agit autem scilicet aut non agit ut volito pendere periculo iam enim ignorantia vincibilis actus mali est volita ut supra diximus, sequitur patet quod si quis ex tali ignorantia agit non depositio errore, se volente ingerat in pendere periculo sumum namque periculum est, ne quod ex ignorantia vincibiliter et volita volente, sed secundum. si quis autem sequitur, ipsa vincibiliter erronea non depositio errore agit ex ignorantia vincibiliter ut patet: ergo etiam

agit aut n' agit utrius. ut volito pendi periculo et
ideo peccabil. Hoc ipse in exemplo ostendit. po-
nam Titius q' errorem vincibilem iudicare mentis
ad servanda vita proximi ce de precepto, in tali
casu potest ~~ut~~ nec mentiri nec n' mentiri, s' te-
net errorem d'ignere, siem mentia, agit
mali' ex ignorantia vincibili, q' a p'to d' excu-
sat, ut dicitur a', si am n' mentia, exponit se pe-
riculo transgrediendi preceptu' charitatis, q' pro-
ximus, et sic iteru' peccat p'to volito pendi
periculum: q' p.

Assert. 3. In q'cia ita plena, ut quis actu' et fol.
eig' omniocem credat ce p'tm inre, ut pro vi-
sili suo laboret, q' ad morale iudiciu' accedere
potest, et postmodu' q' licite iudicabit, querari
obligat: q' si de neutro licite morale iudiciu'
firmare potest, inre, ut ~~de~~ inre duo mala elijat
min' ca' morali iudicio. Illud min' malus hic et
nunc sibi ce licite; si vero ita totaliter p'plex
est, ut post moralem diligia' neq' discernere
potest q'nam eet min' q' mag' malus, et t'n alte-
routru' faciendum eet, q' neq' faciet n' peccabil.
Ita Laym. l. 1. c. 4. n. 4. et alii quib'.

Quo am 1. partis defum' ex assertive priori,
p'plexitas em huius in qua quis morali adhibita
diligia' potest firmare iudiciu' de alterutro licite,

nō ē pplexitas, qm̄ q̄sīa vīnībīlī errorēa, un-
de etm̄ dīcī p̄t pplexitas vīnībīlīs: sicut q̄o agere
ex q̄sīa vīnībīlī errorēa s̄m̄ dīctā malū
ē et p̄t̄m̄ s̄ error n̄ deponaz, dū p̄t, ita q̄p̄
malū erit operari ul̄ q̄sīa vīnībīlī p̄t
plana, s̄ cūa pplexit, et error n̄ deponaz dū
p̄t. Pariter sicut in q̄sīa vīnībīlī errorēa
errorē deposito tenet ignorans s̄q̄i ductū q̄sīa,
et n̄ s̄q̄do peccat, q̄ia ad primā actū regula
n̄ attendit sed illa dīgnitē agit, ita etm̄ per
lex errorē deposito tenet, s̄q̄i ductū q̄sīa
et n̄ s̄q̄do peccat, q̄ia s̄līto primā actū
sui reglam n̄ attendit, s̄ ad illa dīgnitē agit.
Et hoc ē q̄d ait: De: in 2. sententia 39. q. 3. a. 3. ad 5.
his v̄bīs: sicut s̄m̄līto nullū p̄lex ē absolute
loquendo p̄ intelligē ex ignorā vīnībīlī p̄p̄da po-
p̄to n̄ ē ingruens illa stante, alīq̄a pplexū
fore, sicut intentioe mala stante, sive fiat
actū dīq̄i, ē in p̄cepto, sive n̄ fiat p̄tū
incurrī, sicut etm̄ stante errorēa q̄sīa
q̄d q̄d fiat, p̄t̄m̄ n̄ vitaz, s̄ p̄t̄m̄ hos q̄sīa errorēa
sicut et p̄t̄m̄ intentioem deponere, et ideo
s̄m̄līto n̄ ē pplexū, ostendit: De hoc tenet q̄d ex
ignorā vīnībīlī nemo p̄t̄m̄ ce s̄m̄līto pplexū, et
ideo q̄d stante errorē vīnībīlī fecerit, p̄t̄m̄

incurrez, n' quidm qia pplexz qera, s' qia cum
tali pplexite qm deponere p' ob t'n n' deponit,
qis qera, qd e' i'a nri aserti pars.

Das 2^a partiz: qia int' duo mala inaeq'ia for.
qali' alterutru' necessio e' eligendu' r'ao r'ata
et vera q'ia licet ming' malu' ee' eligendu'.
cu' qo dictamen q'ia p' proxima nra agenda
r'gla, qm s'p' s'q' tenem, ne peccem, et in hoc
case pplexz ming' malu' eligere tenet, neq' in
illud ming' malu' querando peccabit,posito qd alte-
rutru' necessio querari licet, qm qd ex necessite
fit, ut si in se malu' p' in p'ctm t'n n' imp'at,
eo usq' em p'ctm vltim' ee' d' b, ut ex Augustino
supra de vltio dixim, ut si vltim' n' p'ctm
n' p'ctm, qd am t'n int' duo mala, cuiq' alterutroq'
electio uiget eligat alteru', fit ex necessite pplexi-
tio n' am ex liberte vltis; hinc si p'rochy ad
Edin' festo die veniens sacrificatur, eo so-
pula recordez, se n' ee' ieiun' neq' alij t'n
p'acerdos auersu' p' ieiun' q' sacrificat,
neq' populo doceri ut sine mira quiete di-
cedat, et ideo p'rochy in p'plexit' in illud
n' s'q' qd agendu' p' se p'um cogit'et, si celeb'at
peccabo q'ra reserua' s'c'm' si n' celeb'et,
peccabo q'ra legem charit' p'p' grave scandalum

populo datur neq; de alterutroq; licetite moralis
iudicium firmare potest, eligere tenet qd sibi magis
malu' videbitur qd erit celebrare licet n' ieiunij
firmans practica iudicium sc. in tali et tali
circumstantia hic et nunc licite agere sicut
revera qd agit sine peccato agit.

403. Quidam dicitur parochus esse, quia quando ei mihi obta duo
eqlto malu' in apprensione ponuntur, quum multo
necepsa e' alterutro fieri. Tuncq; eligij, necepsio
ut eqlto malu' eligij sine ulla indiffia ad
n' eligendu' malu' qdop, am ita eligij, respa
malitia mortis ex necepsite eligij, qd qdop, in
ei mi obta duo eqlto malu' eligij, ex necepsite
eligiij. subij. Hic qd ex necepsite eligij aut
fit, peccat et n' potest sicuti p. antea dixeram.
qd etiam qdop, ei mi plang eliget, n' peccabit.
hinc si parochus in case prioris eo sua p'p'itate
veniret ut neq; dignoscere potest qd malum magis qd
magis est malu' an celebrare, n' ieiunium an in
scandalo populo dimittere, quum facit n' peccat,
licet enim huiusmi dectio sit in se libera,
n' in e' libera respa malitia eligenda ut
eliga, aut n' eliga, altera enim n' dectas, al-
tera necepsio eligi debet. Sed hoc de p'plexite suffi-
ciunt in p'p'rii in q'p'p'ione ut

Quaedam Illata De gscia pro Confessionalj.

Infer. 1.º agere gtra gscia practica erronea 404.
 ce pce l. mortle. l. tntm veniale pbtm, verul hoc
 n' e' defendu' à maã gravi tntm et magna, l.
 levi et parva, in qa gscia errat, pbtm à
 variata iudiciu' qd gscia formal de. faciendis aut
 omittendis actu, p' em auideri. ut gscia existi-
 met aliqd ce veniale. pbtm, et qateng vale vitanda,
 licet aliogin p' maã gravis. Item p' existimare ce
 lethale crimen et qateng vale cavendu', ultra res
 p' aliogin levis aut penita indifas. Tertio dicitur qd
 hoc loci ubi facere aliqd gtra gscia errante
 n' ce peale diffu' pbtm, p' in spee verba gscia pro
 variate pcepti gtra qd gscia exi errant existi-
 mat se peare, veluti si quis gscia errante pu-
 taret ce hodie audirendu' sacra, et illud n' auaret
 auiret, pearet gtra religioe, qia obligao au-
 diendi missa' e' obligao acty religiois.

Infer. 2.º Quod in sctm mo dicta agere gtra 405.
 gscia erronea n' p' diffu' peale aliqd pbtm
 et in gscioe n' p'ncam addere circumsta-
 cigmi, p' illud qd gtra gscia errante exerimus,
 in em sctm dicenda de pbtis circumsta. spee.

mutantes solum neessio sint explicanda.
huiusmodi circumstantia aut n' s' circumstantia me-
tans ea' explicare n' tenentur q' d' alii
dicant q' e' circumstantia neessio in q' s'pli
explicanda' putant, forte q'ia q' s'us im-
ponit etiam circumstantia mere aggravantes q' s'
teri.

406. Sed circa q' s'us inordinat' erronea' dubitari
etiam pot' s' an et quando deat admoneri et dolo-
ceri q' ex q' s'ia inordinat' emanat aliqd
peccatum q' m'it' il? 2. An liceat inducere ali-
quem ad actu' q' s' s' q' idem e' mal'z, ille t'z
q' s' induci' inordinat' ignoret aut' malitia'
et sic à fili' peccato excuset?
1. q' d' attinet, arbitrat'z aliq' s' tamdiu e' q' s'
n' d'ce admoneri, q' m'ia ex tali errore n'
legi' p' iudiciu'. 3. h' s' s' s'ud m' h' m' m' e'
placet quare cu' alio' respice, e' q' s' fore
admonendos toties, q' s'ies ex tali admonit'oe
et erudic'oe fruct'z et emendas ex prob'it'z
q' d'aturis sperat, et sine gravi scandalo fieri
pot' et id maxime dicte' solo de i'z, q' ex
loqu'io peccati populi impedire tenent, ut s' con-
fessores parochia' em horu' officiu' sit ut

petra extingent et virtus implantent, ex q̄
 gnti eum eorum officii vides, ut si penitentem,
 parochianum in aliquo peccato involvitur errante de-
 prenderint, de cuius bonitate et iusticia fructu seu
 emendatione futura. detecto errore ratiō
 presumunt, ut, inq̄m, hunc errorem detegant,
 q̄ etiam ex mali iniusticia et offensioe Dei
 liberet; q̄ siq̄ ex officio errores detegere
 debent, ex charitate in videri obligati, ut ad-
 moneat proximum, de cuius emendatione ratiō
 potest presumere, se in ignora mala versari,
 adeoq̄ a tali actu abstinendum esse. Quod
 si vero emendatio ratiō potest presumi et potest
 aut, solis gravis peccati futurum ex erroris
 involvitur detectione. Tunc, longe satius et
 officio suo convenientius agere debet q̄ pastor vel
 medicus, si silentio errorem involvitur celat
 et ne occasione saltem eam sit peccati felix
 scuturi errore. detecto penitentem in peccato
 mali involvitur tali dimittat, de inr duo
 mala minus sit eligenda est.
 Alterum q̄ spectat, palam est illud q̄ se cogitavit 407.
 licere, q̄a se et directe ac scienter negat
 male peccati licet cogitari, ac q̄ ignorantia.

si imputa, id in eutez gfulenti et induenti:
hinc n' licet g'fessoris monere. giugata ad
reddendu' d'ni giugale viro putabitio inuini-
ciblt' in existimato legitimo, si potiq' si con-
fessor imp'at' subm' dirimens aduertat nec
raabil' de viro suil et uxoris putabitio
giunctoru' g'fientia presumere. s'c' si
error inuincibilis et nullitas m'rimonij
delegery in genere. s' dicat giuges teneri
sub p'to iniusticia ad inuicem reddendu' d'ni
et sui nec g'fessor hoc dicendo nec uxor
reddendo d'ni' f'cl' p'beant: ex q' d'ni' p'p-
bet q' p' auident' et indir'cto q'nd' p' p'it
licita' in actu eigni induere, ex cui' malitia
inuincibili ignoraa p'ctm n' p'gij, g'fessor em
indir'cite etm d'ni' in genere dicendo giu-
ges teneri ad reddendu' d'ni', in casu p'posito
ad maalto iniusta' redditiocem g'currit,
nec in p'ccat'.

Dixi tu, si neg. raabil' de viro suil et uxori
g'fientia presumere s'c' si em alteruter
penitens videri, velle g'fientia' colere al-
tero giuge nolente, neg. caa nullitiz m'rimonij
sue scandalo manifestari p'ct, p'ct de ignorato

injudicio doceri quis amans ignorantia, ita
 tu, ut ipse alterius quibus ingratia pet
 quidem reddere debet, sed petere, consilio, quod ob
 tenta dispensatio pro ea quod sepe sagaci ter
 laboret quod novum consilium nulla interminum in
 invalida transiret, quod et quando fieri pot
 hinc manifestare nullitatis ei quod ingratia
 et in tra: de Mtonnis dicemus: in quibusda
 obio: by maxime contra opus: l. si solus
 respondens.

Solvuntur Obta.

Ob: 1.º Nemo pot obligari ad faciendum peccatum, alij
 si quis obligare seque quia errante et in 408.
 inonblis dalem, quis tenere et obligare
 in faciendum peccatum, quod ad illa secunda
 nemo pot obligari, M. patet m. s. si
 quis obligare seque quia inonblis errante
 tenere egere id in quo quia errat, sed id
 in quo quia errat et mali et peccatum: quod
 bene igitur et sapienter dixit Cicero viro bono
 hinc in oi ita et transversus unquam a
 quia recta ut discedere, a recta dixit

D. d. M. nemo potest obligari ad faciendum petu
quibus tale aut vincibiles tantum tale dicitur
c. M. nemo potest obligari ad faciendum petum
invincibiles sub voce honesti apprensi ab intellu
n. M. et filio dicta m. n. c. ad p. c. M. d. m.
atque id in qo qfua erret et malu' et petum
in p. et maale ab intellu In et in inten-
tione, qe indicat oes, invincibiles sub voce ho-
nesti apprensi c. m. et malu' etm in intellu
et quise n. m. et c. oes illud obligam facere
q invincibiles sub voce honesti precepti
apprensi n. em opera nra. mensuram
a volito maali dne. vltis, p. solito fili,
et qd in certis circumstantiis a nobis DEUS vult
ut nos velim, sedm qd ait D. Anselm. noster
in li. de filio d. n. c. 153. Ubi ait, n. p. de-
bemus velle qd DEUS vult, p. hoc debemus velle
q DEUS vult nos velle. dicit, voluit em DEUS
B. Martinus ab hac ita fallere, p. si eis dis-
cipuli hoc tunc q voluerunt crudelis exhibitio
at noluerunt qd DEUS voluit, p. voluerunt
q DEUS voluit eos velle dicit et via iustia
venire ita D. Anselm. Non am qtraria,
volito fili dne vltis id qd agitur qfua in-

vanblet errante, nihil em q̄trariaz volito feli,
nisi qd̄ in intentione et iudicio practico a-
gentz, & diff̄me ad reglas motu, q̄libz uel
id̄ qd̄ ea q̄cia inuolito errante agij.

Ch. 2. Actioes nrae n̄ hntm̄ dnt̄ q̄men furaz. 409.
volito feli d̄nae vltz, s̄ et̄m volito maali:
q̄o p̄. oramz in orace. Orca: fiat vltas tua
sicut in celo ita et in terra; atq̄ in caly
actioes hntm̄ n̄ hntm̄ q̄men furaz, volito feli,
s̄ et̄m volito maali d̄nae vltz: q̄o p̄.
Xina. ad eij p̄. dico q̄ illa petitiõem d̄nae m̄:
fiat vltas p̄ n̄ aliud nos petere, q̄m ut ficut
in celo à th̄s ve agij qd̄ DEUS pro salute sua
st̄dn̄s eos vult agere et velle, ita f̄lito
ve à nobis viatoribz agaz, qd̄ DEUS pro salute nra
st̄dn̄s et vult nos vult agere, DEUS em q̄ndoz n̄ vult, ut
et̄m maale volito adimpliamz, sic em volito d̄ Chri
crucifixio, nec h̄n voluit, ut Iudei illi crucifigentes
id̄ facerent alias n̄ peccassent, et ideo et̄m
+ illa petitiõem Orca n̄ petij ut fiat vltas Dei
maali, s̄ vltas Dei f̄litz: imo neq̄ in celis f̄r
adimplez volito maale d̄nae vltz, DEUS em voluit
pati crucifigi, et h̄n angeli lucebant DEUS seu ne
crucifigi dolebant, alias n̄ m̄nḡ crudelis fuisset
angeli q̄m Iudej, q̄ia q̄th̄ q̄ere illi vltz q̄e -

rabant: in calis go oe agiz, qd et gudo DEUS
illud vult ut agant, et felicit ut fiat in terris
orant in pthoe illa. Inca p.

400. Obj. 3. Si licet agere gtra gria invinciblt
errante, tunc ille qd putat DEU super oia
amare ee pbtm DEU super oia amando pec-
caret siul et n' peccaret, peccaret qia egeret
gtra gria invinciblt erronea, et n' peccaret,
qia repugnat pbtm aliqd ut amore DEI sup oia
qstiera, ut patet ex eo qd pbtm eant et fil con-
versis ad veras et aversis à DEO.

R: hoc argum ee de solo n' supponente ut
vocant adesp, nihil probare. Unde nego sup-
posuisti, qd aligis pbt amare DEU sup oia, et
in arbitrari amorem istu ee pbtm, eo ipso
em. qd aligis credit aliqd ee pbtm, falsu vir-
tute apprendit illud ut gtrium DEO, ut ee pbt
fil actio devians et gtrians DEO, qstegnt etm
illud advertente faciendo, advertente fait aliqd
gtrians DEO, et sic ia' n' amat DEU sup oia,
go ex hoc patet argum ee de solo n' supntu.

411. Obj. 4. Posito qd aligis nocens sive innocens
in carcere debentz arbitre, adveniente die
Juro se ee obligatu audire missa' et ydem
invinciblt, talis n' audiendo missa' utiq, n' peccat,

et in facit qtra qfia' in vinciblt' erronea: qon
 fr e' p'ctm agere qtra qfia' in vinciblt' erroneam.
 Q: c. l. membr' antecedenti, qd talz n' p'cedit,
 alteru' vero membr' d: et ha' facit qtra qfiam
 in vinciblt' erronea' q' p'iam vltim' dicitur
 erronea qfice rariante' n. a. q' extrin' su' imple-
 di huius dicitur impeditu', qd amovere in
 sua poteste. n' e' c. o. et d. c. go d' fr e' p'ctm
 vltim' et libere agere qtra qfiam in vinciblt'
 errantem n. c. et recepit agere qtra qfiam
 huius n' fr e' p'ctm c. c. cur in case p'posito n' ac-
 tiendo n' p' qtra qfiam in vinciblt' erronea
 talis n' p'cedit n' e' ex qfia' erronea n' admi-
 pleta, q' ex defectu' liberti' ad p'ctm n' p'cedit:
 certi si talis seu' diceret e' p' carere debent
 n' eam. In hodie n' p' audire' ex p'p'ose
 sua intentione n' p'cedit, e' p' vinciblt' ligaty
 audire n' p'cedit, n' q' idem qia n' p' audire,
 p' qia n' vult e' p'cedit.

Q: 5. qtra sp: 2. si agere aut n' agere ex 412.
 qfia' in vinciblt' erronea errore n' d' p'cedit
 est malum et p'ctm, q' q' hoo p'cedit e' ita
 p'cedit, ut n' p'cedit p'cedit, abq' hoc p'cedit
 admitti n' p' p'ctm em' e' p'cedit et libere
 e' ut n' p'cedit p'cedit e' n' p'cedit: go p'

p. secula Mris: posita qd qfua mihi similitudo dicit
deposito qd res ab altero, et qo ille sume eget
n' ee restituendu; qd id fecero penabo, si am n
restituam peno, qia error et ignoraa i simi-
litudis qd n' excusat a pto Idm dicta, si am
restituam; item peno, qia ego qtra dicta
men praticam qfua.

Q. d. seclam: sequere qd hoc errore vetric
n' deposito eet plexq, ut necessio necessitate
proveniente a sua deficit et vete pversane
lente errore bene deponere du' pt et dt pe-
cetur c. secl. sequere qd hoc simplt eet
plexq n' seclam. ad eiq p. idem dico, qd in
hilo case necessio penabo necessitate n' filto tal;
p' a mea negligia et vete pversa, qd errore
deponere volo proveniente. hoc am n' qbrariq
alibi dicit qd id em pro tali case ego in
caa saltm vetric ego, qia fuit errore du' pos-
sum et deo, a mea qfua n' dimoves, et i deo
bene pt ee ptn. hoc respo. nitij auctori
i. Dretis supra n. 401. relata.

413. Ob. 6. Contra Aps: 3. et i. a. fuit qfua in-
similitudo erronea. l. eta tollit plexa p obli-
gat, l. obligat ad sui seclam vrite pna, l. d. n. a.

neutrum potest dici: quod per modum non potest: quia in deo non potest
 2^a regula. adeoque non obligat quod se, per virtutem quorundam
 in duabus rebus quae sunt agenda, regula est accepta.
 neque etiam 2^a dici potest, nam si quia quia erro-
 ronea, obligat ad aliquid quod malum est, etiam Deo
 ipse obligaret ad malum, quod minime dici potest, cum
 DEUS taliter foret autor mali. &c.

R. Ex S. D. in 2° sent. d. 39. q. 3. a. 3. ad 3. et 4.
 quod quia in vobis erronea in quibus est quia dic-
 tans aliquid esse faciendum habet vim obligandi
 ex ipsa rebus duabus, quibus am est in huiusmodi dic-
 tamine. errans hoc non habet in DEO quod non potest esse
 autor erroris, sed habet ex se ipsa. Ita S. D. in
 ad 3. ita sonant: Quia obligat non virtute
 propria sed virtute precepti dei, non enim quia
 dicitur aliquid faciendum habet vim quia sibi
 videtur, sed sub hac ratione, quia a DEO preceptum est
 ad 4° vero ait: DEUS non potest obligare ad peccatum
 faciendum, quia non potest errare ut si dicat hoc
 esse faciendum, quod non est faciendum, quia non potest errare
 potest. lectio tertia de consequentiis dubia
 an et quomodo cum illa sit querendum?
 potest querendum.

Sect III.
De conscientia dubia.
An et quomodo sit cum illa
operandum?

414. *Dicti' e' n. 393.* *Possum dubia' ee, qe' de' neutri parti*
adhaeret fluctuat inr utramq. suspensa d'ronato
iudicio qd'na' agendu' sit aut omittendu'; et cu'
am fluctuato huiusm' ee, p'it aut de iure aut de
facto, graa' p'cedendi in genere, aut graa' agendi,
in individuo, idq. siue positive siue negative.
hinc q'ia dubia' dividit' in dubia' iuris et dubia'
facti, in p'cedive et p'cedive dubia', in dubiam
positive et negative, qe' subdivisiones seibe neupie.
H. Et igit' q'ia dubia' iuris, ea, qe' dubitat
de iure an v.g. lex lata sit a qe' pendet aly' nri
licitas v.g. an nobis liceat in dia festo inr fa-
cere, an festum ming' solenne sit ratu' et firmu'.
dubia' facti vero e', qe' siens qidm' legem ee' la-
ta' inr ad ee, dubitat in an aliquid q'ra inr, ab e-
gem talem factu' sit v.g. siis p'ced' obligare ali-
q' occidere ee' p'ced', dubito no' in nul' aligem
occidere, q'ia p'cedive dubia' e' illa, qe' h'nt in

genere. dubitat, v.g. an leges penales obligent etiam
 in q̄sua n' attentando ad certu' s̄ctu' aut factu'
 eius circumstantias? practice dubia e', q̄a fuit
 q̄dam q̄ in genere dicenda' s̄nt, sicut v.g. q̄ nota
 advertente facta obligent etiam in q̄sua, refut
 in p̄lo aliqua' circumstantia, v.g. q̄ia fuit in periculo
 naufragij dum hoc votu' fecit, aut q̄ia fuit hinc
 minus bonu' respicit inq̄m utru' etiam hinc votum
 ip̄su' obliget et ita in isto opere et practice
 dubitat. Confusa deniq̄, positiva dicitur, q̄ndo
 fluctuat in extrema alternanda talia, pro quibz
 utriusq̄. Stant rationes ita aequales probles, ut q̄
 agendu' s̄nt q̄is respiciat. negativè dubia vero e'
 q̄ndo fluctuat in extrema talia, pro quibz nul-
 libi stat ratio positive probles, veluti si du-
 bitat an astra sint parva. s̄t etiam q̄sua
 e' dubia vincibile' factu' aut invincibile', ut patet
 ex iis q̄a de q̄sua in genere diximus: hinc de q̄sua
 dubia s̄nt. s̄nt iam q̄ndo practice s̄nt gerenda' s̄nt
 s̄nt. 1. Et s̄nt licet s̄nt operari in q̄sua dubia 4. 15.
 s̄nt, et practice certa, minime s̄nt a p̄lo ex-
 cusand' e', si in q̄sua practice dubia operat,
 e' q̄nis.
 Fundamentum. 1. partit e' q̄sua practice s̄nt regula
 proxima agendoru', nam s̄nt s̄nt ut q̄ntiles oes

tenent Ores, et rae suadet: na' illa q'ua e'
proxima regula moru, q'ae e' actus et practica ap-
plicatio sive ad opy, atq; actus et practica ap-
plicatio ad opy n' e' s'ua s'ctiva, q'ae in sola ge-
nerica obti. verito q'emplanda q'istit, s' e'
q'ua practica, q'ae n' in sola obti. s'ctm in-
constans q'urrentiu' a'ist'et'ioe q'd h'ic et
nunc pro talibz et talibz circumstia agenda s'it
delectat: s'igo practica q'ua q'ormae et q'
s'ctiva dubia n' cedat, In actio erit ho-
nesta et licita, q'm illa actio e' licita et ho-
nesta q'ae q'ormae, reglis moru atq; actio pro-
cedens ex q'ua practica certa q'ormae, huius-
modi et facile patet: q'q. Ad forte ag'is cum
q'ua s'ctiva dubia practica formari p'oe in-
dium: sicut id in ex'plo clara ostendit: p'posito
ig'it case q'd parochy q'isdam urgente necessitate
debet bapt. dare maa' certa am n' h'et,
adeo In iusculum aut alia maa' dubia pa-
rochy in hoc case s'ctiva dubitas de valore
maae s'arm'ly' recte practica s'cti formabit
iudicet. esto hoc maa' s'cti dubia urgente
In necessitate h'ic et nunc mihi licet applicare
q'm longi melig e' in necessitate adhibere

maas dubia qm ea n' adhibita primum positi-
 tiva periclitari de sua salute: talis parantur
 et soltione dubio, et de h' practicum iudicium
 q' hic et nunc sibi faciendum, et ideo benefact
 non penat administrando maas dubia! Ut
 tu qia soltione dubital sit practice certy, adeoq;
 bene agat, regior, ut hec motiunt firmu' et
 raabile variandi tale iudicium et pro iudite
 acty iudicandi, seey cet potio temeraria honesti
 elusio, et magi q'ra q'ra dubiam stu-
 dijsi ac subdole extorbe' e'pugium ad ex-
 sandas excusatos in p'cty, qm ut veru' et prac-
 tice certu' iudicium formari, q'ra am regi-
 rang et sufficiant ad formandu' practicum iudi-
 cium sibi seym dubit.

Fundm'tm 2^a partis 11°. ibid Dom: 14. qd' 416.
 d' ex fide p'ctm et. ubi, ut recte advertit Amicy
 hic disp. 15. secti: 3. n. 37. fol. mibi 175. notanter
 dixit Ap'ly oe. q' n' e' ex fide n' am: oe q' d'
 q'ra fitem p'ctm et, ut includeret n' solut' q'q' fac-
 te' q'ra q'ra, s' etm q'q' n' procedens ex certo
 testimonio et fide q'ra. 2° Quia q' q'ra
 ex q'ra practice dubia exponit su' et h'ic
 p'ndi pericla, q' n'q'm licitum est. 3° Nulla
 partio, q' q'ra aut n' procedit ex q'ra

practicæ certa l. in se et revera l. in intentione
et ex invincibili errore tali, ut ea licita,
atq; ois actio qæ procedit ex qñia practicæ
dubia, aut qñia, aut n̄ procedit ex qñia
practicæ certa ut patet: qo p. secula nulla
actio qæ est qñaria aut n̄ procedit ex qñia
practicæ certa est qñia; proxima agendū regla,
atq; ois actio qæ n̄ est valiter qñaria est illi-
ta et inhonesto: qo p. M. patet, qñia em pra-
ticæ certa est proxima agendū regla qñia
em iuxta S. Dec. et unig. ut alio qñia
seu est applicatio qñia ad qñia. m. vero mani-
festō seq; ex us qæ supra dixim; de actu
hanc indiffia, n̄ em dicit, atq; in individuo in-
diffia qo ois actio qæ n̄ est qñaria est licita, et
diffia et illiuta, et in hoc qñaria, qd atq;
p. Evang: nobis inculcat, qæ n̄ colligit dif-
ferentia qñaria est n̄ est qñaria ne est p. hęc
qñaria dicitur à Ordo, aliud adhuc du-
bitari solet, n̄ in dubio sic tutior pars
sit eligenda? de qo fit:

47.

Ap: 2. à qñia existente dubia de utraq;
parte qñaria sic tutior pars est eligenda,
tutior am pars ea censenda est, in qñaria aut

incertitudine et periculo peccandi parum curat of-
fensa DEI et ipsi primum sive in actu suo
offensa, Deo sive in hoc. am manifeste est contra
charitatem, quae quibus est diligere DEUM, adeoque
etiam peccatum. in peccatis operatur vel officia debita, et
vultuorem partem. n' elegerit, operatur vultu ta-
lem actum, quod quocumque hoc. ee. peccatum aut gli-
nere maiorem malitia quam alter quod si est
et eligibilis, atque quibus ista operatur ingerit se
is manifeste pendit periculum aut saltem ma-
gis pendit pro hoc. etiam suadet ex eo, quod supra
de officia peccata dicimus, quod sicut peccata huiusmodi;
tenet, eligere minus malum.

419. Inferat ex hoc aperte Amicus Luc. cap. 11. 42. di-
cendum potius, ea peccata veniale. certum, quoniam mortale
dubium, 1. quia operari vel dubio mortale, est peccatum
mortale, operari vero vel certum veniale est peccatum
veniale. 2. quia quod eligit veniale. pro du-
bitio mortale, minori se exponit periculo. 3.
quia eligibilior est contra amicum offensa levissima
certa, quam gravis dubia, quod et ego probabiliter puto
eo casu quod alterum necessitas facienda est
est: hoc in duobus dicimus de dubio invin-
cibili dicimus, n' de vincibili, de hoc enim
dubio sive iuris sive facti dicendum est sicut supra

dictu e' de g'ia vincibili, atq; in hoc seq; qd
 ille, q' in dubio in vincibili ita. eligat partem
 tutiorem v.g. p'ctm veniale. certum pro mor-
 tali dubio n' p'cedit nisi maalt' q' in tali
 dubio se. h' simul de p'lexite. supra dictu e' un-
 de d' finare iudicium practicum illud minces
 male sibi hui et nunc imputandum n' e'
 ob errorem in vincibili. Jam. 1. 1.

Solvunt' Obta.

Ob' g'ra 1. 1. 1. p' q' licite operari ut g'ia 420.
 p' solvere dubia, q' etm ut solvatur dubia, p'
 frag, em g'ia e', et g'iam sequi tenem. 2.
 ad hoc ut acty aliq'is p' mal' et p'cu min'q;
 d' int' q' noscere. ob're ut mal' p' p' p'ctie
 dubitat talit' n' noscit q' etm tal' acty n'
 e' mal'.

2. ad 1. n.c. est, em utraq; g'ia dubia, sit g'ia
 n' tu oem g'ia tenem sequi, nec, em ois e'
 p'ima agendum r'gla, p' solvendo g'ia p'ctie
 certa. disparitas q' e', qd in p'ctie dubia
 licite operemq; n' item in p'ctie dubia, q'ia
 ut p'ctie dubia adhuc p' stare iudicium p'ru-

dentia praeiudicij certe et rebus, nam in q̄s
 praeiudicij dubia, sicut q̄ supra in exple de
 parochis in necessitate baptizante ostentus.
 Ad 2°. d. M. ad hoc. ut atq̄ d. intelligat
 care obtu' ut actu l. poa. malum l. d. l. certo
 l. saltem dubie gnoscere obtu' malu' c. M.
 d. certi solum gnoscere obtu', et ut actu ma-
 lu' n. M. et q̄ostit. d. m. n. c. n. ideo dictum
 et aliquam penare secundum q̄s praeiudicij
 dubia, q̄s actu obtu' apprehendit malum,
 sicut apprehendens obtu' poa. malu' vltorie
 sepe ingerit in periculu' pendi q̄ p̄sum-
 e: pala' etm e', q̄ aliquis vltorie se p̄t
 ingerere in periculu' pendi etm si obtu'
 n' gnoscit ut certi malu', dumis illud gn-
 cat ut poa. malu' et ita illud querat, q̄ sit
 de q̄s in q̄s praeiudicij dubia querat.

421. Op. 2°. q̄sra ap. 2. duplex axioma Salp. s.
 solenne. 1° e: in dubiis melior e' q̄s p̄s-
 dentis s. q. si q̄s possidet aliqd bonu' et dubitat
 nec. Num s' alteris talis n' tenet ad aspi-
 tuem, n' obstante q̄ dicitur est p̄tate du-
 bis illud restituere q̄m sibi tenere, q̄s mel-
 lior e' q̄s possidentis. alteru' axioma e:
in dubiis melior e' q̄s superioris, et

sed hoc axioma quod superior aliquid iubet
 et nisi inferior dubitet an hoc quod precipi
 sit ipsi licite, dummodo remaneat pure dubium
 tenet obedire et tunc fieri potest, quod superior
 non iubet id quod est rectius, si potest quod est minus
 tutius, nam quod sit in de his tenemur eligere
 partem tutiorem.

Quidam autem obstanti gemino illo axioma in
 dubio melior est quod dicitur sapienter, et iterum quod
 superioris tenet subditis, quod dicitur, quia in du-
 bio tutior pars est eligenda. ipsertis in legibus
 l. de dubio pure sedem per sumptus l. de dubio
 in certi circumstantiis ita, ut si nulla circumstan-
 alia querant, illud pro altero eligendum
 sit, quod ois nullum aut saltem minus invol-
 vit periculum, si vero certa circumstantia querant,
 non tunc illud agendum sit, quod situm in tutius
 est, si quod positum talibus circumstantiis tutius
 esse post secula collatione et apprehensio, au-
 dente an possessione bono fidei aut pro-
 cepto superioris quod felis meliora non appareat
 et tutius est non restituere, item superioris
 obtemperare, quoniam contra imperium ex possessione
 obtenta sine causa agere, aut superioris obtem-
 perare et sic non obstanti gemino axio-

malè in remanet, qd in dubiis Dubior pars
fca sct eligenda. Sect: 4. Reglae et casus quidam
pro ma de dubio feliciter enavanda.

Sect: IV.
Regulae et casus quidam pro
maa de dubio feliciter
enavanda.

427. Dubia et sect. priori ut officia practica debia o-
perari maluerit et sctm accoz, id liciditatem
et sctm practica iudicia firmari de, nec in
statim pro aru libite dubia practica de soni
poe: et iij, ficut eadem sectioe promissa
claris pateat, qm huius dubia de soni sct
iam ostendam. pro ceteris, am proe sct
i, ut qis dubitans eigni sagaciter et
diligenter veritatem inquirat, sive auctores evol-
vendo sive peritos viros, maxime qd sctores qd pte
rea ut prudens et amozatq eligat qd scti,
qulendo, aliqis n' faverit qd e in se impu-
tati veneritas, error aut sctm pendi sa-
riela, sagacitas am et diligentia huius n'

statim de ea summa et absoluta p. mortis et dis-
creta, quem scilicet. hoc bene q. si q. n. in serupu-
losi pro fili. debito vincendo impenderant,
aut q. l. i. se debito alii euid. q. ser. vi.
magis intenty. ce. solet, navaret, q. u. s. s. l. t.
actiois sue raabilem eam inveniret. In
zona am. h. ec. raabilis eam q. s. s. t. ab. p. q. n. t. e. r. o. g. l. e.
demor. s. t. ra. b. u. n. t.

Regla 1.ª Prima debi deponendi et frandi in - 423.
Liuu. p. r. a. t. i. u. c. e. r. t. i. i. n. s. t. a. c. a. u. e. e. f. f. a. t. u. e. t.
doctrina Amatorum sironu, maxime eorum
a quibus q. in s. r. a. l. i. b. y. s. i. c. d. e. p. e. n. d. e. t. u. t. a. b. i. s.
q. s. i. m. a. n. u. d. u. i. d. e. a. t. q. l. e. s. s. t. p. r. o. f. e. s. s. o. r. e. s. p. r. o. f.
s. r. a. t. e. s. p. r. o. f. e. s. s. o. r. e. s. p. e. t. h. o. r. u. e. f. a. t. u. s. p. r.
q. u. e. n. d. o. I. n. t. e. m. a. b. e. q. d. q. i. s. p. a. c. e. t. s. i. i. n. e. o.
s. i. l. e. m. m. a. l. i. b. i. a. t. a. t. u. n. d. e. p. r. e. n. d. e. r. e. t. u. t. e. t. a. m. p.
m. i. n. y. b. e. n. e. a. g. e. r. e. t. m. e. r. i. t. u. s. I. n. p. o. t. i. o. s. e. s. e. i. t. h. o. r. u.
i. n. d. i. c. i. o. s. u. b. d. e. n. d. o. q. m. d. e. m. e. r. i. t. u. s. f. a. c. i. r. e.
p. r. o. t. e. r. q. u. e. m. e. m. q. d. v. a. l. e. m. s. i. r. e. q. u. e. n. i. a. t. q. d.
n. u. l. l. i. o. f. i. c. i. o. s. i. q. i. s. i. n. g. e. r. e. r. e. d. e. a. t. q. m. q. a. f. u. n. g.
s. u. f. f. i. c. i. e. n. t. e. m. c. a. l. l. e. a. t. s. i. a. m. p. r. o. i. n. q. d. e. s. i. q. s.
q. i. a. s. i. r. i. p. u. i. g. n. i. q. s. u. l. e. r. e. n. t. h. i. m. e. a. n. t. e. b. n. d. e. t. i.
q. s. i. l. i. s. u. s. s. i. c. i. o. n. s. m. o. t. i. o. n. e. h. r. e. d. e. a. n. t. a. l. i. a. a. d. h. u. c.

et ratio ut bene faciat ijsq; huiusmodi viros me-
effata legij, scilicet qd iudicium prudentis n-
ultima honestis sit regula, sane in iuris im-
plicat, qd qd iudicis prudentis obtemperat
impudente agat: iuxta qd eia deponendi
dubium et fandi iudicium probis certis i' effa-
tu i' moratu' viros.

424. Regla 2a dubii deponendi e' pro alterutra du-
bi parte ratio suo proprio iudicis vere probis
E' idq; in l. maxime quodolcopia vini doctum
pos super suo qfulere popes dubio, n' paret,
aut eoru' qd p'p'q; dignicilis sit, aut tibi metua,
ne super qdlibet dubio huiusmodi viros qfulendo
indem in serupulos variatq; ai anxietas in-
videres, si rogata forte auct' p' copia sine eoru'
qd agere cogereris. petis regula huius ratio
ex eo qd taliter agendo quis vere agat, s'm
reglas iudicia in' agat ex motivo primo et
vere raabili, co'p' qd ratio eorum sit vere
sit probis, qd qd am agit s'm reglas iudicia
agit ex fide, et ex firmo licet n' clerico q'ia
testimonis, adeoq; n' peccat: qd qd et hanc
regla' etm admittit, videz Adm. P. Tiro
Consales p'p'osito gen' l' p'ci. JE 511, du

in suo tractu de recto usu quincionis probli, disputat.
 7. §. 13. n. 75. ita ait. Si quis experiam leat de
 seipso qd n' facile oblidiscat, resu, qas natura con-
 filio, et plena qfiderave fecit, hoc is so in dubio
 an v. g. emisit vobu, p' se mare. hunc disjuncte.
 si ego emissem vobu, meminissim mdo me id
 emissem, sicut reminisci solio aliaru rerum
 qas mature qfideravi at n' memini: qo n' e-
 misi, et sic q' eigni disjuncte, practicum d'ponit
 dubiu.

Ex eadem r'gla in P. Rosell regia inferunt. 425.
 1. si dubitas, an omiseris aliqua hora Can. et
 in remineri, te super hac hora recitanda bre-
 viarium in manib' habuisse, aut alia res tibi
 incidat q' tibi probli qfiderare valias, q' dita
 recitaveris, licet imp'cto certis n' fias p'ista
 q' hanc r'asem dubiu' d'ponere, et sic probu
 formare iudiciu q' recitaris. 2. si missa
 inchoasti, et memoria vobu aliq' v'ite pra-
 terita occurrat de qo dubitas n' illud sis
 qf'isq, fias in te alias ante qf'isnoem nulli
 diligem examen instituisse, et t' q'ita
 q' illud p'ba t' certo, si fuerit, t' incerto et inde-
 finite v. g. toties pl'ymingre p' qf'iteri sollicitu' p'p'e
 se cure dubiu' d'pones, et missam finias.

3.º si in operacione distitit, dum ea antea
intentionem sui formabas ut virtute effe-
ret dubitas, an oia operacionis protuleris,
suis in te recitape. oia operacionem imde
antecediu et subsequia, et dubiu deponere
et credere se operape, et hoc a posteriori in
admiratione aq. valet, ubi si ante operacione
dubites num aq. admiseris, suis in pro-
certo de orationula illa requisita reci-
tate, propulsi potig, tpm file. dubiu iudi-
care pro et sic illo deposito, operare, du-
bit. 4.º Tentaris forte suggestione diabolica
in mac. luxuria, p. postq. impuru cogitate
adventis dubitas nu. opereris aut forte te ibi
existimas te operape, suis in te alias a tur-
pibz huiusmodi cogitabz abhorre. et si dubi-
ta copia operandi daret nullatenus opereris,
deponito dubiu, et iudica pro te. se sicut
n. operape salta tali operape, q. ad exitum
mortale sufficeret, forte ma. namq. examp-
tio et probilitas operape sumi ex te, q. tunc
fieret dum ad se mens reverti, aliud foret
si turpibz huiusmodi cogitabz aut tua culpa
velit caa fuisti aut ordinarie opereris,

gia suo iudicio talis ratio ultra verum probis
apparere n' pot. bene igitur attendu' et ad id qd
supra diximus n. 415. in fine, fuit rationem huius
n' dicitur esse subdole qd filiam, si verè et in se
problem suo iudicio.

Regla 3. ^{etia} ce pt possessio, na' iuxta regla iuris 426.
in pari caa melior e' conditio possidentis, et iuxta
alia' regla' in pari caa possessor potior h'ri d't.
qmdo am ha regla' finit intelligendi et pro qd
in dubio statim pt possessio n' tam facile
intelligere et, unde alia' qmda' regla' generale
q' prioru' explanativa' subnectitur, scilicet
in dubio pro illo stat possessio, pro qd statet.
si dubiu' n' addeat. colligitur am' hanc regla'
ex laudat mo nro Caramuel, q' sua Regia
melis li. 3. n. 139. sic ait: Cum dubitare in
caisis, abstrahere dubiu', et ipsas dubitandi ratios ab-
strahere, et reliquis manentibus ut antea ad morales
iudiciu' audeat. Igitur si post moralem diligens exa-
men nihilominus dubitare n' desinas, abstrahere
dubiu', et dubitandi ratios, et attende, an tu
an praecipit est in possessione, si dubiu' ortu' d'et
et pro illo, qd tunc est in possessione, iudica.
Inferri ex hac generali regla' si' si dubitas an hodie 427.
sit dies ieiunii, an n', morem adhibes diligiam

ad vincendum dubium, si enim Quam vincere regis, id
abstracte dubium est dubitandi raris, et vide quod
fit in possessione, et reperies tuam libertatem
in possessione, adeoque finis dubio non exor-
to licite carnes gmelipes, ita de profecto
dubio licite carnes vesceris. Extra profecto
diem esse ieiunii, dubitas an enim te obliget,
neque post mortem examen dubium vincere poteris,
palam est te teneri ad ieiunium, quia si
abstractis a dubio, palam est tua lib-
ertatem si recognita esse in possessione.
Sulibet 2. recte ait Aristoteles in Thomaz-
par: 2. trac: 1. c. 1. proprio 5. de quibus
dubia si possit casu lege contineri, si
dubium sit an illi satisfactum, teneri
satisfacere, hinc recte de petro, dubio de
quod possit ad quod tendendum teneri, quia sic lex
quod tendendum est in possessione; eadem raris quod
quod tendendum de lege, si dubium est, an fuerit usque
recognita, aut postea abrogata, quod illa
dubitata nitem obligare: extra quod dubio
est post diligens examen num alteri aliquid
debet, nihil teneri dare, nisi in priori pro-

Junctio et possessio stat pro lege, in posteriori
 pro libertate. atq; filio nihil obedi-
 tium superveniens bona fidei possessorum
 talis manet, extra in dictio de sola legis
 iustitia subditq; ei carere debet, quia lex est in
 possessione. hoc generalia pronuntia sunt, quibus
 recte animas servis quibus et de sua et de
 aliorum gratia plenas ac anxietas tollere sunt.
 Ut autem de regle huius generalis valore et bo. 428.
 rite magis ostendat, ratio assignat ipsa: quod cuius
 licitum est uti sua libertate, quod à Deo datur.
 ad agenda aut non agenda, quod dicitur potest diligenter
 examinare non constat. Cum ea potest ea privare,
 sicut licite retinet alia sua bona, quod dicitur
 non probe ea alteri ac devincta, atq; i
 quod dicitur dubium proficerat, non constat aliquem
 sua libertate ea privari: quod per ita valet
 non obstante quod supra diximus quia in dubio
 tutior pars est eligenda, nam pars alia,
 minus tuta est possessionis beneficium aut
 ratio vere proculis superveniam, aut timorati
 gratia aut opum, de minus tuta fit saltem e-
 glio tuta, ordinarie magis tuta, non obstante

am qd magis debet eligere. de beamq, ubi
a qd dicitur. ubi est, alterutrum eligere n
iudicium, qd est etiam ex veritate huius
generalis, qd n' solu, de superior super data
lege qd solendi facite adiri pot, p' etiam de
accessu huiusmi difficultior au dicit episc
long n' sit, nisi rae suo iudicio vere pro-
blis de sui n' obligat. p' p'cedat. e
am episcia benigna legis interpretas,
qa qis sibi p'cedat legiflatorem pro tali
et tali iurem taa. casu' aligem partem
in sua lege qd tentum noluisse. Ras e,
gia nisi rae huiusmi vere proobis super-
au esperit, lex est p'ceptu' st in p'p'osio
adeoq, pro illis n' pro tua liberte iudicare
debes. has go p'ende rglas, et in singulis
casibus de q'ia debia, qd q'elere debeas,
aut dicere tibi patebit. Titulus 2. us de

Artus II. De Conscia Scrupulosa.

Reck qidom Pres q'caiuat geminas q'ia